

Egyetlen fa a hegyek között

1.

— Nekem ebből elegendem van! — Beda kihajol a vagon mögül; hosszú haját megtépi a szél.

Az égbolt fekete, sűrű felhők takarják a csillagokat. Lópata a fiú vállára rakja a kezét, némán nézi a tarkóját. Beda visszafordul:

— Lelépek.

— Szóval feladod? — kérdi Lópata közönyösen, kicsit hangosabban, mint ahogy máskor szokott beszélni. A süvítő szél, a vonatkerekek eszeveszett kattogása megölik a szavakat.

— Reménytelen — mondja Beda halkán. — Ellenőrzik a vonatokat.

— Nem tudtad, mikor elindultunk?

— De.

— Szóval bejeddétél?

Beda az utat kémleli. Bal kezével a vagon falába kapaszkodik, kitornázza magát a töltés fölé.

— Az első kanyarban lelépek.

Lópata megrántja a vállát. Ajka egyetlen vonallá keskenyedik hosszú sasorra alatt. Ahogy görnyedten áll az ütközőn, senki sem hinné, hogy majdnem két méter magas.

— Hol vagyunk? — kérdezi a harmadik, János. Ő a másik ütközőn utazik, felsőtestével a vagon falához lapul.

Senki sem válaszol. Fél kilenckor ugrottak fel a kanyarban lassító szerelvényre a rendező pályaudvar környékén, és már régóta nem tudják pontosan, hogy hol vannak. Sötét az éjszaka, mintha végtelen alagútban robogának. A két vagon között egyetlen biztos támaszuk a talpuk alatt billegő ütközőpár.

„Kapaszkodj — ismételgeti János magában öntudatlanul. — Kapaszkodj, ahogy csak bírsz!”

Most ez az egyetlen igazán fontos dolog a világon; kapaszkodni, igazodni a vagonok bukdácsolásához. Ha egyik kezük meggémberedik a szélben, csim-paszkodnak a másikkal tovább. Aki elfárad, az menthetetlenül leesik; szét-tapoassák a kerekek, fejét szétzúzzák a talpfák.

Elnémultan utaznak hárman. A mozdony néha tűzcsóvákat, szikraesőt dob az éjszakába; a fények kihunynak, a szél keserű füstöt csap a vagonok közé.

— Hát nem gondoltam volna — szólal meg Lópata, fogai közt megszűrve a szavakat. — Hittem benned, fiú. Nagy volt a szád. Túl nagy. Jobb is, ha lelépsz. Minél gyorsabban, annál jobb!

Beda Jánosra néz, aztán odébb, Lópatára:

— Ti is jobban tennétek. Mi a fenét csináltok, ha a vonat vesztegelni fog? Ha minden egyes átkozott vagont megvizsgálunk? Itt még egy tetű sem tud meglapulni!

Lópata hátát a vagon falának veti, bal kezét zsebébe süllyeszti. Égő szemével Bedára mered. A fiú állja a tekintetét.

— Ide figyelj! — mondja Lópata megfontoltan. — Nekem ez nem kirándulás. Én minden áron átjutok. Ha leugrasz, hát egyen meg a fene. Majd megbánod, nekem nem fogsz hiányozni. Idáig vagyok az egézzel! Ha nem megyek, mi marad? Csak a sitt. Világos?

„Hülyeség — gondolja János, de némán kapaszkodik a vagon falába. — Megyünk, ez a fontos. Elindultunk és megyünk...”

A mozdony füttyent, a vagon vadul balra lendül. Beda Jánosra pillant, int a kezével:

— Hát sok szerencsét!

Elrúgja magát az ütközőről, és eltűnik a sötétben. A kerekek egyformán kattognak tovább a síneken.

2.

Csend. Csak egészen közelről a felerősödő, elhalkuló tücsökgzene, távolabb az erdőben a falevelek remegése. A vonatrobogást már elvitte a szél.

Beda felemelkedik. A mező, ahová esett, száraz, gyomos, könyökét és két térdét felhorzsolta a kemény föld. Izmaiban órák óta most érzi először az utazás fáradalmait; idáig csak a kapaszkodás kötötte le a figyelmét.

„Valahol ott az erdő — gondolja, arccal a levélzizegés irányába fordulva. — Odáig el kell jutnom. Aztán majd reggel...”

Meg fogja keresni a legközelebbi falut. Bekéredzkedik egy házba, vesz valami reggelit, aztán elindul visszafelé. Estére talán a városban lesz. Megkönnyebbülten sóhajt, mert tudja, hogy a nehezen már túl van.

Világosan emlékezik a leugrás pillanatára. Megnézte magának a töltés oldalát, elrugaszkodott; arra gondolt, hogy vigyázniya kell, nehogy a vágány mellett húzódó keskeny acélhuzalra essen. Aztán odacsapódott a földre, csúszott néhány métert. A vonatrobogás távolodott.

„Nevetséges — gondolja, miközben lassan, botorkálva megy a mezőn. — Már akkor tudhattam volna, hogy reménytelen. Csak nem volt bátorságom kimondani: maradok. Lópatát egye meg a fene...”

Soha nem szerette Lópatát. Csodálta benne az elszántságot, a fizikai erőt, a csavargóvért és azt a tényt, hogy Lópata szinte minden börtönt és javítóintézetet megjárt már az országban. De pontosan ezekért a tulajdonságaiért gyűlölte is.

„Szükségem volt rá — gondolja keserűen.”

Ez az igazság. Lópata mindenkit ismert a városban, minden zenekart és minden bandát. Vele mindenhova el lehetett jutni, mert meghívták; Lópatáról tudták, hogy ült, és azt is, hogy miért. Mindenki félt tőle. Lópata könnyűszerrel gyűjtötte maga köré a csodálókat, a magasztalókat, mint valami fejedelmet. Az elismerésért cserébe élményt adott, igazi, romantikusnak tűnő élményeket.

„Kicsit olyan, mint Dean Moriarty — gondolja Beda.”

Megy a mezőn, töpreng. Könnyűnek érzi magát, tisztának, mintha egész múltját a gyorsan tovarobogó tehervonaton hagyta volna.

„Lópátát soha többé nem látom — gondolja. — Soha többé, hacsak le nem szedik őket a vonatról...”

3.

Egyenletes sebességgel robot a vonat, billegnek az ütközők, ugrálnak a vagonok. János most két kézzel kapaszkodik. Alsó ajkát beharapja a fogai közé, a vagon rozsdabarnára festett, szálkás falát nézi.

„Mégfagyok — gondolja, egész testében remegve a kabátja alatt. — Csak legalább lassítana...”

De a vonat rohan tovább, talán még gyorsabban, mint eddig.

Bedára gondol. Emlékezik rá, ahogy leugrott; eldőlt oldalra, eltűnt egy szempillantás alatt. János valami kiáltást várt, meglepte a csend. Most, hogy csak ketten utaznak az ütközőn, valamivel kényelmesebben tudnak kapaszkodni. Amióta Beda leugrott, mindketten hallgatnak. Lópata mereven bámul maga elé.

„Ha tudnánk, hol vagyunk, könnyebb lenne — gondolja János. — Sokkal könnyebb. Akkor azt mondanám magamban: ennyi és ennyi utat megtettünk, közeledünk a célhoz. A számok megnyugtatják az embert.”

De hiába kutatják a sötétben, egyetlen táblát sem tudnak felfedezni. Néha városok vagy falvak közelében robognak el, de a házak ablakaiból kiszűrődő apró, sárgás fények mindenütt egyformák.

— Nem lehetünk már messze — szólal meg Lópata a hosszú hallgatástól rekedten, mintha kitalálta volna a fiú gondolatait. — Ha jönnek, lapulni fogunk. Ezeket a vonatokat többször is ellenőrzik, jó, ha tudod. Ez a legrohadtabb az egészben. Ide nézz!

János odafordul, eltátja száját a csodálkozástól. Átfut rajta a félelem, olyan erősen, ahogy az utazás folyamán még sohasem érezte. Lópata revolvert tart a kezében.

— Engem innen le nem szednek élve — mondja halkán, különös fényel a szemében. — Nyolc nekik, egy nekem. Ez az utolsó utam!

János a revolvert bámulja. Érzí, ahogy kellemetlen, ingerlő gombóc nő a gyomrában. Hányingere van.

— Hol vetted? — kérdi halkán.

— Az apámé — válaszolja Lópata, és elsüllyeszti a fegyvert a belső zsebében. — Nem figyelt az öreg. Most keresheti.

Lópata arca elégedett és elszánt. Szokatlanul erős ráncok gyülekeznek a szája köré.

A kerekek csikorognak.

János homloka a vagon falához koppan. Nem érzi a fájdalmat.

A szerelvény lassít, aztán megáll.

„Az ellenőrzés — gondolja János. — Mindjárt vége...”

Úgy érzi, minden ereje elszállt. Mintha súlyos homokzsák nyomná a csontjait, szinte tehetetlen. Erőtlen, remegő lábbal áll az ütközőn.

Lópata kisandít a pályára a vagon fala mellett. Aztán gyorsan behúzza a fejét:

— Jönnek. Ugorj!

János meglendül. Felhúzzák magukat a vagon pereméig. Átbuknak, már ott hasalnak egymás mellett. Csend. Elöl köpködi a füstöt a mozdony.

— Hasalj! — sziszegi Lópata.

János fejét a két csuklója közé szorítja. Arca a fémhez tapad, érzi a nedves füst- és rozsdaszagot. Összehúzza magát, amilyen kicsire csak tudja.

A szerelvény két oldalán előlről is, hátulról is emberek közelednek. Kezükből apró, de erős fényű lámpások. Nyikorog a csizmájuk.

„Még egy perc — gondolja János. — Egyetlen perc.”

A csizmanyikorgás közeledik. János a szíve dobolását hallgatja. Rettentően kiszolgáltatottnak érzi magát a vagon tetején.

„Lőni fog — gondolja, küszködve a remegésével. — Ez a marha biztosan lövöldözni fog...”

Aztán átvillan az agyán egy furcsa kép; leugrik a vagonról, és rohan, egyenesen át a mezőn, az erdőbe, a hegyekbe, mindegy. Csak innen el.

Úgy tűnik, eltelt már egy negyedóra. A csizmák kibírhatatlanul lassan közelednek. János mozdulatlanul fekszik, testét a ruhája alatt elönti a verejték.

„Vége — gondolja. — Vége. Nem tarthat sokáig...”

Aztán felvillan egy roppant fényes csóva, valahol elől, a mozdony környékén. János inkább csak érzi a fényt, mint látja.

„Fényszóró — gondolja, és hirtelen indokolatlan, csodálatos nyugalom lesz úrrá rajta. — Elvesztettük.”

A csizmák közvetlenül alattuk ropognak.

Csuklója mellett a fémfelületen hidegen megvillan a fényszóró.

Emberi beszédet hall odalentről.

„Most — gondolja. — Most...”

Csörömpölés.

Egy lámpa nekicsapódik a vagon falának.

János nem lélegzik. Egész testében megrándul a zajra. Behunyja a szemét.

Csuklója körül a fémfelület sötétségbe borul.

S lassan, odalenn egyre távolodnak a csizmák.

A mozdony csakhamar füttyent, meglódul a szerelvény. János kimerülten fekszik, mint egy fatuskó. Kicsit oldalra néz, pillantása Lópataéval találkozik; két hideg, gyűlölettől villogó szemével, aztán megpillantja a kezét is, ahogy görcsösen szorongatja a revolvert.

— Megúsztuk — suttogja Lópata.

János erőtlenül bólint.

Lassan leásznak a vagon tetejéről. Ismét talpuk alatt billegnek az ütközők. A vonat egyre gyorsabban robog.

— Klassz voltál — mondja Lópata, most már nyugodtan. — Gyújtunk rá. Belédlőttem volna, ha elhülyéskeded!

Cigaretta parázslik az ujjai között. János egyre biztosabban érzi, hogy nemsokára kimondja, amire olyan régóta gondol már.

— Egyszer vagy kétszer ellenőriznek még — mondja Lópata. — Ha szölok, csak ugorj. Úgy, mint most. Egy kis szerencse, és odaát vagyunk!

Lópata mosolyog.

— Nem bírom tovább — mondja János.

Lópata arcán meghal a mosoly. Elfehéredik.

— Leugrom. Nem bírom tovább.

Lópata vadul megragadja a fiú kabátját. Közelről mered a szemébe.

— Mi az istent csinálsz?

— Leugrom.

— Meghülyültél?

János megrázza a fejét.

— Az első kanyarban lelépek. Ne haragudj...

Lópata lassan a zsebébe nyúl. János szeme a revolver kurta csövére tapad. Dörrenést hall, éles fájdalmat érez a lábában. Ellöki magát, kitért karral hátrazuhan.

4.

Kábult, fáj a feje, hasogat a lába. Az előbb, amikor feltúrta nadrágja szarát, és megnézte a sebet, megnyugodott; a golyó csak horzsolta, kitépett egy darabot a húsból, de a csontot nem érintette. Zsebkendőjével és az inge aljából szakított sávval bekötözte.

Egyedül van. Olyan fekete az éjszaka, hogy kinyújtott karjával képes csak kitapogatni a bokrokat.

„Leugrottam — gondolja. — A hátamra estem és a vállamra. A fejemet nem ütöttem be nagyon. Szerencsém volt.”

Lópataira gondol. Azóta már biztos lesztek a vonatról. Megvetést és gyűlöletet érez iránta.

„El fogom felejteni. El kell felejtenem az egészet. Mintha benne se lettem volna!”

Most már egészen másképp látja a történeteket, mint tegnap, vagy mint az utazás folyamán.

A városra gondol. Az utcákra, ahol otthonosan mozog, a házakra, amiket belülről is jól ismer. Ül a fűben, fájós jobb lábát felhúzza, babusgatja, s közben szinte egész élete leperreg a szeme előtt, mint a gyorsított film. A szülei, a barátai, a szerelmei. Soha ilyen világosan és megfoghatóan nem látta még az arcukat.

„Itthon vagyok — gondolja. — Soha nem is akartam elmenni. Az ember úgy érzi, ismer már mindent, mint a tenyerét. Aztán felvillan a dolgok idegen arca; mint a titkosírás.”

Boldog. Egyedül van, azt sem tudja pontosan, hogy hol. A reggelt várja. A hajnalt, amikor majd elindul az országúton visszafelé, és a városba érve talán mesélni is fog az útjáról. El fogja felejteni az egészet; a vonatot, Lópátát, a fényzőrót, mindent. Csak ezt a pillanatot nem fogja elfelejteni sohasem, ahogy most itt ül a fűben, nyugodtan, tele reménységgel.

„Előlről kezdem — gondolja, szinte mámorosan. — Nem nehéz. Csak tudni kell, ha valaminek egyszer vége van. Aztán elkezdni valami mást, amit az ember önismerete megkíván...”

Tele van a szíve; csupa emelkedett, tiszta gondolat.

Most nem fáj a lába. Nem éhes és nem szomjas. A hideget sem érzi. Csak kimondhatatlanul fáradt. Oldalára dől, összekuporodva elalszik.

Hajnalodik.

Mintha sietne a napkorong, egy csapásra előnti a fény a tájat. János a hátán érzi a meleget. Ahogy felül, első pillantása a lábára esik; a kötést átvérezte a seb. Kicsit sajog, de nem fáj túlzottan.

János feláll. Körülnéz. Mögötte a vasúti töltés, előtte két hegy közé szű-

külő, göröngyös erdei út. Elindul az úton. Sántít, kíméli a rossz lábát. Füttyö-részik.

Az úton feltűnik egy szekér, izmos, barna ló húzza. Imbolyog, recseg és ropog. János az út szélére szorul. A paraszt, aki a bakon ül, hosszan nézi a fiút, aztán elfordítja tekintetét, és megcsapkodja a ló hátát.

Az út egyszerre kiszélesedik. Minden átmenet nélkül egy völgybe érkezik. Körülötte magas hegyek, talpa alatt gyenge fű. Távolságban egy fekete, villámcsapott fa ágaskodik. Ez az egyetlen fa itt a völgyben, a hegyek között. Száraz, élettelen ágai az égre kapaszkodnak, mintha a halálos villámcsapás pillanatában minden ujja görcsösen összerándult volna.

A fa mögött zöld kerítés, belül emeletes, fehér ház. János nem hallja a lépteit a fűvön, ahogy közeledik az épülethez. Langyos, sűrű tejjel gondol, amilyen a tej közvetlenül fejtés után szokott lenni.

„Itthon vagyok — gondolja. — Majd mindent elfelejtek. Mintha nem is történt volna semmi, úgy. Itthon vagyok, ez a fontos. Soha nem is akartam mást . . .”

Két kutya ugrik a lábának. Vicsorognak, belécsimpaszkodnak. János megy. Iszonyú szomjúságot érez. A kutyák követik.

A kapuban feltűnik egy asszony. Fehér bőré, szőke. János szeretné megkérdezni, hogy kaphat-e tejet. De nem jön ki hang a torkán. Megáll, nézi az asszonyt, aki gyanakodva bámul vissza rá. A kutyák megszelídülve lapulnak a kerítéshez, oldalukat a deszkákhoz dörzsölik.

— Guten Tag, wen suchen Sie? — kérdi az asszony színtelen hangján.

János remeg. Már a házat sem látja. Kitapogatja háta mögött a fa törzsét, leül lassan a tövébe.

— Was ist geschehen? Kann ich Ihnen helfen?

Nem érti a szavakat. Valami tompán dörömböl az agyában. Fejét a térdére hajtja. Csak a földet látja most két térde között, a barna földet.

Az asszony odaáll fölé és nézi. János nem érzi a tekintetét; érzéketlenül ül, hátát a magányos fekete fának vetve a völgyben.